

Jako téma své rigorózní práce jsme zvolila „Trestní odpovědnost a sankcionování mladistvých“, a to proto, že se jedná o téma velmi aktuální a zároveň velmi diskutované nejen právní veřejností, ale rovněž ze strany sdělovacích prostředků a široké veřejnosti. Kriminalita mládeže totiž stále představuje velmi závažný problém každé společnosti. Rovněž musím přiznat, že je mi toto téma velmi blízké a v budoucnu bych se ráda na tuto problematiku specializovala.

Předně musím říci, že se budu v celé práci věnovat výhradně problematice mladistvých provinilců, tedy těm, kteří v době spáchání provinění dovršili patnáctý rok a nepřekročili osmnáctý rok svého věku. Problematice dětí mladších patnácti let, trestně neodpovědných, se věnovat nebudu, a to ani okrajově.

Dle mého názoru samostatný zákon o mladistvých po dlouhou dobu na našem území chyběl. Historicky prvním samostatným zákonem byl zákon č. 48/1931 Sb. o trestním soudnictví nad mládeží, který byl vyhlášen dne 11.3.1931. Jedná se o první samostatnou kodifikaci trestního práva mládeže. Tímto zároveň došlo i k vytvoření samostatného trestního systému nad mládeží. Tato právní úprava platila u nás do roku 1950. V devadesátých letech se pak konečně vrátila diskuze na téma samostatného zákona o mladistvých a česká legislativa tak od roku 1992 začala hledat nový model soudnictví nad mládeží. Výsledkem četných diskuzí je zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSM“) s účinností od 1.1.2004. Dle mého názoru tento zákon vyplnil mezeru, kterou náš právní řád již dlouho dobu postrádal.

Samostatný systém justice nad mládeží je tedy velmi mladým a stále aktuálním tématem. Mladiství pachatelé mají svá specifika, kterými se odlišují od dospělých pachatelů, a proto jim musí být rovněž věnována speciální pozornost. Stále diskutované je i snížení věkové hranice trestní odpovědnosti z patnácti na čtrnáct let věku.

Ve své rigorózní práci se pokusím o zařazení samostatného systému nad mládeží do historického kontextu, pozornost bude věnována hlavně historicky prvnímu samostatnému zákonu o mladistvých z roku 1931 a rovněž

nedostatečné úpravě soudnictví nad mladistvými před nabytím účinnosti ZSM. Dále bude pozornost věnována srovnání trestní odpovědnosti mladistvých v jednotlivých zemích a mezinárodním dokumentům, které byly přijaty k ochraně mladistvých, kteří se dopustili trestné činnosti. Stěžejní část práce bude věnována trestní odpovědnosti mladistvých v České republice s výčtem možných reakcí na spáchané provinění mladistvým. Především bude rozebrán pojem relativní trestní odpovědnosti mladistvého a jeho rozdíl od trestní odpovědnosti absolutní a také pojem provinění a na něj navazující opatření. Velká část bude věnována rovněž jednotlivým druhům opatření, tedy výchovným, ochranným a trestním, kde budou rozebrány především rozdíly od obecné úpravy reakcí na spáchaný čin u dospělých pachatelů a také budou rozebrány jednotlivé odklony, především tedy nový druh odklonu označovaný jako odstoupení od trestního stíhání, který je určen speciálně pro mladistvé obviněné.

V průběhu práce se budu rovněž věnovat osobnosti mladistvého a jeho dospívání, kde budou rozebrány jednotlivé faktory, ať už vnější či vnitřní, které mohou ovlivnit jeho budoucí život. Rovněž jsem zařadila kapitolu, kde popisují základní zásady trestního práva hmotného, vztahující se k trestní odpovědnosti mladistvých, ale i obecné principy soudnictví nad mládeží a rovněž základní zásady trestního řízení ve věcech mladistvých. I když se ve své rigorózní práci nebudu věnovat trestnímu řízení ve věcech mladistvých, považovala jsem přesto za důležité se o posledně zmiňovaných zásadách zmínit.

Na závěr se pokusím o stručné zhodnocení současné právní úpravy, kde se zaměřím jednak na přínos samostatného ZSM a rovněž poukážu na jednotlivé nedostatky současné právní úpravy, které se objevily v aplikační praxi.

Při vypracování této rigorózní práce jsem vycházela z komentáře k ZSM, publikovaných knih, ale především z četných článků v odborných časopisech a rovněž ze své dosavadní praxe, kde se velmi často setkávám s problematikou mladistvých provinilců.